

Oponentský posudok na dizertačnú prácu

Názov práce: From Investment Attraction to Economic Resilience: A Study of Regional Competitiveness

Od prilákání investic k ekonomické odolnosti: Studie regionální konkurenceschopnosti

Autor: Mgr. Aleš Bělohradský

Vedúci: prof. RNDr. Jiří Blažek, Ph.D.

Konzultant: doc. RNDr. Viktor Květoň, Ph.D

Oponent: prof. RNDr. Pavol Korec, CSc.

Posudzovaná dizertačná práca je predložená štandardnou formou. Z obsahovej stránky sa skladá z dvoch častí. Prvou je komentár, kde autor na 39 stranách hodnotí základné teoretické základy (kap. 2) a metodologické východiská (kap. 3), sumarizuje hlavné výsledky štyroch publikovaných prác (kap. 4), uvádza hlavné výsledky a závery (kap. 5) a na 6 stranách prikladá zoznam použitej literatúry k tomuto komentáru. Druhú časť dizertačnej práce predstavujú 4 pôvodné vedecké práce publikované autorom samostatne alebo v spoluautorstve. Prvá aj druhá časť dizertačnej práce sú napísané v anglickom jazyku.

Aktuálnosť zvolenej témy.

Napriek skutočnosti, že koncepty regionálnej konkurencieschopnosti a regionálnej odolnosti sú vo svete vedeckého bádania už dlhú dobu dôležitou témou hlavne ekonomicky a regionálne orientovaných výskumov, je ich štúdium stále aktuálne. Dnes aktuálnosť témy predloženej dizertačnej práce vyplýva minimálne z troch skutočností. Po prvé, autor práce dobre zdôrazňuje požiadavku štúdia konceptov regionálnej konkurencieschopnosti i odolnosti v kontexte teoreticky dobre spracovaných a všeobecne akceptovaných konceptov evolučnej ekonomickej geografie (EEG), globálnych produkčných sietí (GPN), regionálnych inovačných systémov (RIS) i niektorých ďalších ekonomických teórií. Po druhé, významná väčšina doteraz publikovaných prác v oblasti regionálnej konkurencieschopnosti i odolnosti vychádzala zo stavu ekonomicky dobre rozvinutých regiónov západnej Európy, prípadne USA, ktoré majú vysokú firemnú hustotu a dlhú dobu sa vyvíjajú v štandardných politických a ekonomických podmienkach. Práce vychádzajúce zo stavu ekonomiky a inštitucionálnych podmienok regiónov v strednej a východnej postkomunistickej Európy (SVE) sú veľmi potrebné. Treťou skutočnosťou sú súčasné globálne zmeny (meniaca sa geopolitická situácia, prichádzajúca klimatická zmena, umelá inteligencia i iné), na ktoré musia firmy a regióny reagovať, ak si chcú udržať konkurencieschopnosť i odolnosť v medzinárodnej i vnútroštátnej mierke.

Hlavný cieľ dizertačnej práce, preveriť koncept regionálnej konkurencieschopnosti v kontexte regionálneho vývoja z pohľadu súčasných teoretických prístupov, hlavne EEG, GPN a fundamentálnej ekonomiky (FE), považujem za vhodný. Tri na hlavný cieľ nadväzujúce výskumné otázky, uvedené nižšie, ktoré položil autor považujem za vhodné, s jednou poznámkou. V súvislosti s názvom i obsahom práce by snád' bolo vhodné, keby sa v ich znení explicitne objavil pojem regionálna konkurencieschopnosť.

- (1) Aké sú priestorové vzorce a podmienky pre prilákanie dôležitých zdrojov do regiónu, predovšetkým investícií a ľudského kapitálu?
- (2) Aké inštitucionálne podmienky na úrovni firmy a regiónu ovplyvňujú schopnosť firmy vytvoriť a udržať hodnotu a expandovať svojimi aktivitami?
- (3) Aké sú ekonomické a sociálne efekty endogénnych (vnútroregionálnych) a exogénnych (mimoregionálnych) tokov firemného kapitálu?

Odpovede na tieto výskumné otázky predkladá autor dizertácie v štyroch nasledovných publikovaných prácach (autorský podiel nebol uvedený):

1. KVĚTOŇ, V., BĚLOHRADSKÝ, A., BLAŽEK, J. (2020): The variegated role of proximities in acquisitions by domestic and international companies in different phases of economic cycles. *Regional Science*, 99, 3.
2. BĚLOHRADSKÝ, A. (2019): The boisterous behaviour of Societas Europaea in Czechia – A Proximity analysis of mergers and acquisitions. XXII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách – Sborník příspěvků (Listed by Web of Science)
3. BLAŽEK, J., BĚLOHRADSKÝ, A., HOLICKÁ Z. (2021): The role of tier, ownership and size of companies in value creation and capture, *European Planning Studies*, 29, 11, 2101-2120.
4. BĚLOHRADSKÝ, A., KVĚTOŇ, V. (2024): Acquisitions' and economic impacts in Central European non-metropolitan regions. *European Planning Studies*, 32, 7.

Metodika a metódy spracovania témy dizertačnej práce. Je zřejmé, že pri výskumných témach o vplyve regionálnej konkurencieschopnosti a vplyve fúzií a akvizícií (M&A) na regionálny rozvoj i ďalších, ktorými sa zaoberá autor, sa vyžaduje zohľadnenie veľkého množstva podmienajúcich faktorov a dát ovplyvňujúcich tieto javy. V neprehľadnom spolupôsobení rôznych faktorov, nám kvantitatívne metódy (napr. v dizertácii použité logická regresia, klastrová analýza, korelačná analýza i iné) využívajúce relevantné dáta, umožňujú odhaliť pravidelnosti, v mnohých prípadoch až zákonitosti, vo vývoji týchto javov.

Pri čítaní priložených vedeckých prác je vidieť, že výskum je založený práve na kvantitatívnych metódach, ktoré sú vhodne kombinované. Treba pripomenúť, že autor predkladá aj dva vlastné metodické koncepty výskumu, Prvý je zameraný na štandardizáciu mier intenzity a kvality regionálneho zapojenia do „priestoru M&A“ a druhý na popisanie „pozadia“ ekonomických dopadov ako výsledku vtiahnutia firmy do M&A. Autor dizertačnej práce podotýka, že hoci použité metódy nie sú primárne geografické, všetky obsahujú zreteľný geografický aspekt, čo je zřejmé napr. pri identifikácii a hodnotení rôznych typov blízkosti medzi firmami, od priestorových, cez kognitívne až k organizačným.

Vzhľadom na uvedené považujem zvolenú metodiku a metódy výskumu za veľmi vhodné a aktuálne v kontexte súčasného regionálne orientovaného geografického výskumu.

Dosiahnuté výsledky. Autor dizertácie predkladá vo svojej práci celý rad dôležitých výsledkov, a to ako v empirickej, tak aj teoreticko-metodologickej a aplikačnej rovine. Pochopiteľne, nie je možné uviesť ich všetky, na niektoré však upozorním.

Konkurencieschopnosť je dnes kľúčový pojem v trhovej ekonomike na všetkých hierarchických úrovniach, od globálnej, cez národnú až k regionálnej. Považujem za správne, že autor sa sústredil na regionálnu konkurencieschopnosť. Vieme, že o koncepte regionálnej konkurencieschopnosti sa diskutuje už dlho, pričom v literatúre stále neexistuje zhoda

s definovaním a uchopením tohto konceptu. Súhlasím s autorom, že konkurencieschopný región je taký región, ktorému sa darí kontinuálne dosahovať tri ciele: a) priťahuje investície a iné externé zdroje, vrátane ľudského kapitálu, b) expanduje svojimi ekonomickými aktivitami do iných regiónov a c) vytvára silnú hlboko zakorenenú ekonomiku, vysokú udržanú hodnotu, zamestnanosť a primeranú životnú úroveň.

Vzhľadom k splneniu hlavného cieľa a zodpovedaniu uvedených výskumných otázok je správne, že autor vychádza pri konštrukcii modelu ekonomickej regionálnej konkurencieschopnosti z troch základných teoretických prístupov, a to z EEG, GPN a ekonomických prístupov, hlavne ekonomickej komplexity a fundamentálnej ekonómie (FA). Tieto základné teoretické prístupy autor v druhej kapitole dôsledne hodnotí a analyzuje vychádzajúc z relevantnej odbornej literatúry. Tu považujem za vhodné urobiť jednu poznámku. V časti, kde sa autor zaoberá konceptom regionálnej odolnosti ako druhého základného konceptu regionálneho rozvoja, by si v kontexte cieľa dizertácie zaslúžili pozornosť aj niektoré ďalšie práce autorov zo SVE, napr. práce Masik (2018) a Masik & Grabkowska (2020). Masik (2018) na príklade analýzy menej rozvinutého Pomorského regiónu v Poľsku predstavil základné ekonomické a sociálne determinanty odolnosti na úrovni štátu i úrovni regiónu. Z jeho hodnotení dobre vyplýva, prečo sa niektoré dlhodobo stagnujúce regióny Poľska a aj Slovenska nemôžu dostať z tejto mizérie. V práci Masik & Grabkowska (2010) je, okrem iného, dobre hodnotená skutočnosť, že pri stratégiách odolnosti regiónov je potrebné rešpektovať hierarchizáciu štyroch parciálnych relatívne samostatných “odolností”, inštitucionálnej, ekonomickej, sociálnej a environmentálnej.

Z výsledkov dizertačnej práce považujem treba oceniť konštrukciu trojfaktorového modelu regionálnej konkurencieschopnosti, ktorý vychádza z literatúry k EEG, GPN/GVC a FE. Postupnosť „vstupy do regiónu (investície, ľudský kapitál a inštitucionálny kapitál) – výstupy z regiónu (produkcia, hodnota vytvorená, pozícia v GPN a zamestnanosť) – efekty v regióne (životná úroveň, hodnota udržaná, komplexita a odolnosť)“ veľmi dobre ukazuje kľúčové fenomény regionálnej konkurencieschopnosti. Ukázanie tohto modelu je v duchu jednej zo štyroch zásad vedeckej práce, na ktoré poukázal Paul Krugman, t.j. zásady „zjednodušte, zjednodušte a zjednodušte“. V neprehľadnom množstve faktorov, ktoré ovplyvňujú regionálnu konkurencieschopnosť a požiadavke pre diferencovanú regionálnu politiku špecifickú pre jednotlivé regióny, autor ukázal model, kde jednoducho a zreteľne ukazuje kľúčové zložky regionálnej konkurencieschopnosti.

Takisto dôležité sú výsledky autora z výskumu o potenciály regiónu využiť trh M&A. Dôležité poznatky poskytuje práca v oblasti rozšírenia diskusie o rôznych typov firemnej blízkosti v rôznych fázach ekonomického cyklu, v kontexte zlepšenia pozície firmy na trhu M&A. Výskum potvrdil všeobecne akceptovanú skutočnosť o význame geografickej blízkosti, ale zaujímavé je upozornenie autora, že kognitívna blízkosť hrá väčšiu úlohu v dobrých „ekonomických časoch“ a menšiu úlohu má v zlých časoch.

Z ďalších teoretických a empirických výsledkov dizertačnej práce zaujme zistenie, že vnútroregionálne M&A sú všeobecne vnímané ako spôsob prilákania investícií a ľudského kapitálu, pričom vonkajšie M&A možno z hľadiska firmy chápať ako stratégiu pre expandovanie a získavanie nových aktív a poznatkov. Obidve však bývajú spravidla silnými impulzmi regionálneho hospodárskeho rastu.

Originalita a vedecký prínos. Dizertačná práca Mgr. Aleša Bělohradského je originálna, pričom originalita ním predstavených výsledkov bola potvrdená aj publikovaním získaných poznatkov v renomovaných vedeckých časopisoch. Poznatky získané výskumom v dizertačnej práci (koncept regionálnej konkurencieschopnosti, vplyv fúzií a akvizícií na rozvoj regiónu a ďalšie) sú prínosom pre rozvoj teórie a metodológie vedy v oblasti štúdia regionálneho rozvoja v globálnej i národnej mierke. Za dôležitý vedecký prínos je potrebné považovať aj rozsiahlu teoretickú časť, kde autor diskutuje k základným konceptom, ktoré práca využíva (EEG, GVC/GPN, FE a iné).

Formálne spracovanie. Formálna stránka dizertačnej práce je dobrá. Vstupný komentár k štyrom publikovaným prácam je vhodne štruktúrovaný. Okrem spomínanej kapitoly, v ktorej sa venuje teórii vybraných konceptov, oceniť treba kapitolu, v ktorej autor predkladá a hodnotí hlavné odborné (teoretické, empirické i aplikačné) výstupy/prínosy a závery dizertačnej práce. Komentár k publikovaným prácam je doplnený obrázkami, schémami, ktoré vhodne dopĺňajú textovú časť.

Záverečné hodnotenie. Pri záverečnom hodnotení konštatujem, že dizertačná práca Mgr. Aleša Bělohradského „From Investment Attraction to Economic Resilience: A Study of Regional Competitiveness“ spracovala aktuálnu tému. Hlavný cieľ dizertačnej práce bol splnený a tri autorom na začiatku položené výskumné otázky boli v plnej miere zodpovedané. Autor použil pri výskume adekvátne metódy. Získané výsledky sú cenným príspevkom k rozvoju teórie a metodológie vedy a predložené empirické výsledky sú dôležité aj pre spoločenskú prax. Navrhujem dizertačnú prácu prijať na obhajobu a po úspešnom priebehu obhajoby navrhujem udeliť menovanému akademický titul „philosophiae doctor“ (Ph.D.).

Pri obhajobe navrhujem diskusiu k týmto trom otázkam:

1. Pre aký región na vnútroštátnej úrovni je vhodné zaoberať sa regionálnou konkurencieschopnosťou? Sú územno-správne hranice regiónu limitujúcou podmienkou.
2. Súhlasíte s jedným zo záverov práce Martin & Sunley (2015), že pre geografiu je kľúčové štúdium ekonomickej regionálnej konkurencieschopnosti?
3. Je možné uviesť, ktoré endogénne determinanty (ekonomické, sociálne, inštitucionálne, geografické) sú pre región na vnútroštátnej úrovni z pohľadu regionálnej konkurencieschopnosti, prípadne odolnosti, najdôležitejšie?

V Bratislave, 16. 9. 2024

prof. RNDr. Pavol Korec, CSc.